

Budgetaftale 2024-2027

Sønderborg d. 7. oktober 2023

Indholdsfortegnelse

Byrådets budgetaftale for 2024-2027	1
1. Udgangspunktet for budgetaftalen	1
2. Det økonomiske udgangspunkt	2
2.1 Budgettets grundlag og den faseopdelte budgetlægning mellem kommunerne	3
3. Budget 2024-2027 i hovedtal	4
3.1 Økonomien i hovedtal	4
3.2 Hovedtal på driften	4
3.3 Hovedtal for anlæg	4
3.4 Gæld og afdrag	4
4. Aftaleparternes prioriteringer i budget 2024-27	5
4.1 Uddannelse	5
4.2 Investering i velfærd for kommunens ældre	6
4.3 Investeringer i fremtiden – vores skoler og børn	7
4.4 Erhvervspolitik og turisme	11
4.5 Fritidsliv og kultur	12
4.6 Nye boliger	13
4.7 Cykelstier og kollektiv trafik	14
4.8 Hertugernes Augustenborg	14
4.9 Attraktive byer og lokalsamfund	15
4.10 Mere fart på den grønne omstilling	17
4.11 Fokus på naturen	17
4.12 Ressourcer til kommunens udvikling	19
4.13 Øvrige	20

4.14 Reduktioner på driften	20
Underskriftsside	22
Bilag 1. Overblik - Ændringer til budgettet	23
Bilag 2. Budgetbalance 2024-2027	26
Bilag 3. Likviditetsudviklingen	27

Byrådets budgetaftale for 2024-2027

Aftaleparterne Socialdemokratiet, Slesvigsk Parti, Venstre, Nye Borgerlige, Dansk Folkeparti og Enhedslisten fremlægger hermed budgetaftalen for budgetåret 2024 samt overslagsårene 2025-2027. Det er dermed et samlet Byråd, der står bag budgettet for 2024 og overslagsårene 2025-2027.

1. Udgangspunktet for budgetaftalen

Byrådet har over en årrække haft et øget fokus på bosætning og gennemført særlige indsatser for at tiltrække indbyggere. Det er sket med udgangspunkt i vores målsætning om at etablere 2.500 nye boligenheder og nå et indbyggertal på 77.000 i 2030. Flere unge og flere borgere vil give bærekraft til vores arbejdsmarked og vores lokalsamfund. Med budgetaftalen prioriterer vi etablering af nye boligområder, herunder boliger målrettet unge og ældre.

I dette års budgetaftale er der, med fortsat respekt for en stabil økonomi, blevet plads til, at vi kan tilføre ældreområdet og skoleområdet et økonomisk løft, herunder mulighed for at tilbagerulle en del af de planlagte besparelser og imødegå demografisk udgiftsstigning.

Sønderborg Kommune har gennem en årrække været inde i en positiv udvikling. Byrådet har prioriteret den fysiske udvikling af kommunen højt, og der er i samarbejde med private investorer og initiativtagere igangsat en række store anlægsinvesteringer. Vi har blandt andet investeret i en udvidelse af Broager Sparekasse Skansen, renovering af Dybbølskolen, nye boligområder, infrastruktur omkring Nordals Resort, Augustenborg Skole, Børneuniverset Hørup, færdiggørelse af Drift og Beredskab mm. Partierne bag budgetaftalen er enige om, at vi skal fortsætte den målrettede udvikling af kommunens byer i trit med de enkelte byers potentiale og identitet og sikre gode rammer om kommunens velfærdstilbud.

Der er enighed om at videreudvikle Sønderborg som en stærk og attraktiv uddannelsesby. I et tæt samarbejde med de lokale virksomheder og uddannelsesinstitutioner er det lykkedes at tiltrække og etablere flere nye uddannelser. Det betyder, at antallet af studerende på de videregående uddannelser er støt stigende. Arbejdet med at tiltrække flere uddannelser og studerende fortsætter i et nyorganiseret uddannelsesråd.

Samlet set forventes det, at der vil være etableret mere end 1.000 nye studiepladser i 2030. Sideløbende skal vi derfor, i tæt samarbejde med StudieBolig Syd, sikre studieboliger, der kan huse de mange nye studerende. Vi er allerede i gang med at etablere midlertidige boliger ved Sønderkov-Kollegiet og planlægge etablering af permanente studieboliger blandt andet på den tidligere DSB-grund i Sønderborg by.

Investeringer i boliger til unge og ældre, modernisering af skolerne samt udvikling i vores centerbyer med udgangspunkt i de udarbejdede masterplaner, skal være med til at gøre kommunen attraktiv i forhold til at fastholde og tiltrække arbejdspladser og indbyggere til kommunen. Ligeledes fastholder vi, med Byrådets vision for 2022-2025 fokus på fyrtårnsprojekterne ProjectZero og Nordborg Resort. Samt gennemførelsen af ambitionerne for udviklingen af Augustenborg.

2. Det økonomiske udgangspunkt

Sønderborg Kommune står med et godt økonomisk udgangspunkt for den kommende budgetperiode, ikke mindst fordi alle kommunens områder har gennemført vanskelige, men nødvendige, budgettilpasninger. Samtidig er de seneste forventninger til den økonomiske udvikling, jf. Økonomisk Redegørelse fra august 2023, medvirkende til, at vi i årene 2025-2027 ser ud til at kunne forvente en mere positiv udvikling i kommunens indtægter. Skatteministeriets udmeldte skøn for ejendomsværdier indikerer ligeledes, at kommunen kan forvente større indtægter fra grundskyld end oprindeligt forventet.

Sønderborg Kommune har, i lighed med landets øvrige kommuner, gennem en årrække oplevet et stigende udgiftspres, som især ses på de to store serviceområder, social-, senior- og handicapområdet samt børne- og uddannelsesområdet. Derfor har vi i Byrådet i en årrække arbejdet med at effektivisere den kommunale organisation og nedbringe vores udgifter.

Der er siden 2018 arbejdet med effektiviseringer i omegnen af 110 mio. kr. og fra 2024 er yderligere 35 mio. kr. budgetlagt. En stor del af disse besparelser er sket indenfor ledelse, administration, bygningsdrift mv. Vi har blandt andet arbejdet med samlokalisering og opsigelse af kommunale lejemaal, privatisering af lufthavnen samt effektiviseringer i forvaltningerne. Det betyder, at Sønderborg Kommune er gået fra at være blandt de administrationsmæssigt dyreste kommuner til at være i den billigste halvdel af de danske kommuner.

Med de budgettilpasninger, som er besluttet, er der i vid udstrækning opnået balance mellem de kommunale udgifter og indtægter, selvom vi i Sønderborg Kommune stadig mærker et demografisk udgiftspres på ældreområdet og i lighed med landets øvrige kommuner stadig presses af øgede udgifter på det specialiserede børne- og voksenområde.

KL og Regeringen indgik i maj 2023 en stram økonomiaftale for 2024, hvor servicerammen for kommunerne dog blev hævet med netto 1,7 mia. kr., bestående af administrative reduktioner på 0,7 mia. kr. og et løft på 2,4 mia. kr. Derudover har regeringen, som en del af finanslovsforhandlingerne i august, besluttet, at løfte kommunernes serviceøkonomi med 650 mio. kr. fra 2024 og fremefter.

I det administrative budgetoplæg for 2024 er der på driften taget højde for en række økonomiske udfordringer, herunder midler til den demografiske udvikling samt øgede udgifter til kommunal medfinansiering af sundhedsvæsenet og til finansiering af overførselsindkomster jf. forventningerne til konjunkturudviklingen.

Med Økonomiaftalen 2024 er anlægsniveauet hævet til 19,1 mia. kr. i 2024. Anlægsrammen er fuldt ud finansieret i aftalen og vi har valgt at hæve anlægsniveauet i Sønderborg Kommune med 20 mio. kr. i 2024 og 2025 og 44 mio. kr. i 2026 og 2027. I denne budgetaftale tilretter vi niveauet for anlægsinvesteringerne i de enkelte år lige som vi anvender råderumsmidler til prioritering af nye anlægsprojekter.

Efter Økonomiaftalen og løftet i Finansloven kom Skatteministeriet i august med et nyt og revideret skøn vedrørende grundskyld, der betyder, at Sønderborg Kommune vil have ekstraintægter i 2024 på 54 mio. kr. Der er fortsat stor usikkerhed omkring ejendomsvurderingerne, hvorfor vi i budgetaftalen fastholder en pulje på 37 mio. kr. til eventuel tilbagebetaling i forbindelse med ændrede grundskyldsniveauer.

Økonomisk Redegørelse i august 2023 kom med en mere positiv forventning til den økonomiske udvikling i Danmark end tidligere forventet, hvilket medførte at forventningerne til det kommunale indtægtsgrundlag i Sønderborg Kommune blev mere positive end hidtil indregnet. Aftaleparterne har i denne budgetaftale taget udgangspunkt i disse mere positive forventninger til indtægterne i årene 2025-2027.

2.1 Budgettets grundlag og den faseopdelte budgetlægning mellem kommunerne

Aftaleparterne er enige om, at nærværende budgetaftale er baseret på, at kommunen vælger det statsgaranterede udskrivningsgrundlag.

Parterne er samtidig enige om, at den endelige beslutning om valg mellem statsgaranteret eller selvbudgetteret udskrivningsgrundlag først træffes den 11. oktober i forbindelse med 2. behandling af budget 2024-2027.

Selvbudgettering:

Såfremt der vælges selvbudgettering, er der enighed om, at dette sker på det senest kendte selvbudgetteringsgrundlag og kommunens egen forventning til befolkningstallet 1.1.2024. Øgede indtægter i 2024 kan tidligst disponeres ved budgetlægningen for 2025, hvor de kan afsættes til en eventuel negativ efterregulering i 2027 eller tilgå kassebeholdningen.

Budgetaftalen:

Med budgetaftalen udgør serviceudgifterne 3.965 mio. kr. set i forhold til den vejledende serviceramme på 3.955 mio. kr. Budgetaftalen indebærer dermed en overskridelse af den vejledende serviceramme. Modsat gælder i forhold til overholdelse af den vejledende anlægsramme på brutto 235 mio. kr., idet anlægsinvesteringerne udgør 224 mio. kr. i 2024 (opgjort brutto). Samlet set overholdes de vejledende rammer.

Faseopdelt budgetlægning:

Aftaleparterne anerkender den såkaldte faseopdelte budgetlægning, der betyder at justeringer af teknisk karakter kan gennemføres, såfremt det måtte være hensigtsmæssigt i forhold til den lokale budgetlægning eller nødvendigt af hensyn til den fælleskommunale rammeoverholdelse.

Parterne bag budgetaftalen er enige om, at ændrede økonomiske forudsætninger i 2024 afklares blandt aftaleparterne. Såfremt der opstår uenighed ved implementeringen af budgetforslag, afklares dette også blandt aftaleparterne. Det påhviler således alle aftaleparter at medvirke til budgetoverholdelse og til at sikre de nødvendige reduktioner i budgetåret.

Sønderborg Kommune fastholder et uændret skatteniveau, men er opmærksomme på, at der kan forekomme skattestigninger i andre kommuner, der vil gøre, at også Sønderborg Kommune kan blive ramt af sanktioner i de kommende år. En eventuel sanktion er ikke budgetlagt.

3. Budget 2024-2027 i hovedtal

Nedenfor er budget 2024-2027, som aftaleparterne er enige om, beskrevet i hovedtal.

3.1 Økonomien i hovedtal

Mio. kr. (- er lig indtægter/overskud)	2024	2025	2026	2027
Indtægter	-5.954	-6.214	-6.512	-6.807
Serviceudgifter inkl. forventet pris- og lønregulering	3.965	4.055	4.221	4.392
Overførselsudgifter inkl. forventet pris- og lønregulering	1.793	1.893	2.020	2.177
Renteudgifter (netto)	4	2	-3	-3
Driftsmæssigt overskud	-192	-263	-275	-241
Anlægsinvesteringer inkl. forventet prisregulering	217	165	164	166
Resultat for det skattefinansierede område	25	-98	-111	-75
Finansiering (inkl. finansforskydninger, lånoptagelse og afdrag)	5	114	94	102
Påvirkning af kassebeholdningen, forøgelse (+)	-30	-17	16	-27

3.2 Hovedtal på driften

Budgetaftalen for 2024 og overslagsårene medfører i 2024 driftsudgifter på i alt 5.758 mio. kr., hvoraf 3.965 mio. kr. er serviceudgifter, og 1.793 mio. kr. er udgifter til finansiering af overførselsindkomster m.m.

3.3 Hovedtal for anlæg

Anlægsbudgettet for 2024 er på netto 217 mio. kr. (brutto 224 mio. kr.).

Sønderborg Kommune har øget anlægsniveauet i årene 2024-2027 således, at der netto afholdes investeringsudgifter på op mod 160 mio. kr. årligt fra 2025 og fremefter. Byrådets målsætning, om at nå et niveau for anlægsinvesteringer på 150 mio. kr. årligt, er dermed opnået.

3.4 Gæld og afdrag

Sønderborg Kommunes ordinære gæld er beregnet til primo 2024 at udgøre 924 mio. kr. (ekskl. ældreboliger og feriepengeforpligtelse) svarende til ca. 12.400 kr. pr. indbygger ud fra indbyggertallet 1.1.2023.

Der afdrages årligt ca. 80 mio. kr. på den ordinære gæld. Herudover afdrages årligt ca. 35 mio. kr. i årene 2024-2026 og ca. 43 mio. kr. i år 2027 vedrørende ældreboliglån og kommunens feriepengeforpligtelse.

Aftaleparterne har i overslagsårene indregnet forventet låneadgang i forbindelse med energirelaterede investeringer.

4. Aftaleparternes prioriteringer i budget 2024-27

4.1 Uddannelse

Det er gennem de seneste år lykkedes at tiltrække flere nye uddannelser til kommunen, og antallet af studerende på de videregående uddannelser er stigende. Byrådet har en vision om, at vi skal være flere i Sønderborg Kommune. Flere unge og flere borgere, som giver bærekraft til vores arbejdsmarked og vores lokalsamfund. For at sikre fortsat vækst og udvikling i Sønderborg Kommune, er det afgørende at have stærke uddannelsesmuligheder, der kan imødekomme kompetencebehovet på fremtidens arbejdsmarked.

Derfor ønsker Byrådet at sætte fokus på en række strategiske indsatser inden for uddannelsesområdet under overskrifterne:

- Tiltrække og fastholde uddannelser
- Det gode studieliv og attraktive studieboliger
- Høj kvalitet og gode overgange i skole og ungdomsuddannelse
- Synergi med job og erhverv

Indsatserne skal gennemføres i et tæt samarbejde med uddannelsesinstitutionerne og vil blive støttet af Uddannelsesstrategisk Råd. Det er afgørende, at ansvarsfordelingen for eksisterende og nye indsatser bliver tydeliggjort, og Byrådet vil arbejde målrettet for at sikre, at vores investeringer i uddannelse giver maksimal effekt for Sønderborg Kommune som helhed.

Tiltrækning af nye uddannelser

Med afholdelsen af Tour de France, Royal Run, opførelsen af Alsik Hotel, arbejdet med Nordborg Resort, udbygningen af Skansen, etableringen af Den Kongelige Køkkenhave i Gråsten og med de smukke kystnære områder og den stærke kobling til Danmarkshistorien, har Sønderborg for alvor markeret sig som en stærk turist-destination. Med en stigning i antal overnatninger fra 2020-2022 på 31,4 % er tendensen klar: Sønderborg er en turistdestination i vækst, og med færdiggørelsen af Nordborg Resort, vil væksten i serviceerhvervene fortsætte. Aktuelt ligger Sønderborg Kommune på en 10. plads i forhold til antallet af overnatninger og vi ønsker at bevæge os til en 5. plads.

Rekruttering af arbejdskraft er en udfordring som helhed, som er særlig markant indenfor de servicefag der knytter sig til restaurations- og hotelbranchen, herunder især uddannede kokke og tjenere. Derfor vil vi afsøge muligheder for at tiltrække eller etablere en fælles uddannelse inden for de fire serviceområder: kok, tjener, receptionist og serviceassistent.

Sønderborg Kommune fortsætter samarbejdet med Syddansk Universitet og øvrige uddannelsesinstitutioner om tiltrækning af nye videregående uddannelser. Der er særligt fokus på tiltrækning af relevante uddannelser indenfor teknologi, samfund, cybersikkerhed og velfærdsuddannelser.

Etablering af flere studieboliger

I 2023 er der sket en markant stigning i antallet af studerende på Syddansk Universitet Sønderborg, blandt andet pga. en meget høj søgning til den nye uddannelse i Software Engineering

Et stigende antal studerende betyder, at der skal etableres nye ungdoms- og studieboliger i Sønderborg by. Byrådet er med til at sikre gode rammer og ikke mindst boliger til de studerende. Det forventes, at der i løbet af de kommende fem år vil skulle etableres ca. 400 nye ungdomsboliger i Sønderborg by, hvis udbuddet skal følge med efterspørgslen. Det vil være et fokusområde i den kommende budgetperiode.

Sønderborg Kommune har sammen med StudieBolig Syd, de lokale boligforeninger og eksterne parter samarbejdet om etablering af midlertidige studieboliger til studiestart i 2023. I 2024-2025 forventes yderligere efterspørgsel efter studieboliger.

Sønderborg Kommune har igangsat et arbejde med at udvikle den tidligere DSB-grund i Sønderborg til et attraktivt boligområde for studerende og dermed understøtte efterspørgslen efter flere studieboliger i Sønderborg by. Det forventes, at der kan etableres mindst 200 nye studieboliger på grunden frem mod 2026. Teknik-, By- og Boligudvalget har den 15. august 2023 godkendt en sag om igangsættelse af lokalplan for byggeriet.

Parterne bag budgetaftalen er enige om, at der frem mod 2027 skal etableres yderligere 200 ungdoms- og studieboliger. Der skal findes egnede arealer til formålet, ligesom der skal søges et samarbejde med private investorer.

Vi afsætter 3 mio. kr. i 2024 til, i samarbejde med Studiebolig Syd, at etablere midlertidige studieboliger i Sønderborg by, der kan dække det akutte behov.

4.2 Investering i velfærd for kommunens ældre

Seniorrådet har været igennem en række hårde politiske prioriteringer i 2023. Aftaleparterne er tilfredse med, at der nu er mulighed for at tilføre midler til området.

Social, Senior- og Handicapudvalgets budget øges

Der er truffet en række vanskelige prioriteringer med henblik på at sikre budgetoverholdelse samtidig med, at der også er behov for at investere i fremtidens opgaveløsning.

Aftaleparterne er enige om at afsætte 5 mio. kr. i hvert af årene 2024-2026, som udvalget prioriterer til at fortsætte arbejdet med udrulning af små teams i hjemmeplejen.

Aftaleparterne afsætter 2 mio. kr. fra 2024 og frem til annullering af tidligere besluttede besparelser.

Vi afsætter endvidere 0,8 mio. kr. i hvert af årene 2024-2026 til investering i tablets til brug i ældreplejen samt 0,7 mio. kr. i 2024 til en simulationsstue. Simulationsstuen skal understøtte samarbejdet med SOSU-skolen om at sikre fremtidig rekruttering af arbejdskraft.

Flere penge til ældreområdet

Antallet af 80+-årige stiger markant i de kommende år i Sønderborg Kommune. Vi ved, at denne målgruppe ofte får komplekse sundhedsmæssige problemstillinger, der kræver særlige indsatser og god pleje. Derfor forhøjes demografipuljen med 5 mio. kr. i 2024, 5,7 mio. kr. årligt i 2025-2026, og 6,5 mio. kr. i 2027 og frem, til imødegåelse af udfordringerne.

Endvidere skal forvaltningen i 2024 udarbejde en ny demografimodel, der tager højde for forskydning mellem aldersgrupperne, og derved sikre at der også fremadrettet er den nødvendige økonomi til at sikre en værdi ældrepleje. En ny demografimodel forelægges byrådet.

Ældrevenlige boliger i hele kommunen

Der vil i de kommende år blive behov for flere boliger til kommunens ældste medborgere. Det individuelle valg og indflydelse på egen situation vægter højt for borgerne. Derfor er det afgørende, at vi skaber boliger, som kombinerer muligheden for at fastholde privatliv og samtidig modtage hjælp i eget hjem. Derfor vil parterne bag budgetaftalen fortsat udbygge med ældreboliger rundt om i kommunen og sikre boliger i nærheden af kommunens plejehjem. På den måde kan man stadig bo selv, men have trygheden og nærheden til hjælp, når der er behov for det.

Augustenborg

Der påbegyndes ny lokalplan for udvidelsen af boligareal mod vest ved siden af Amaliehaven Plejecenter. Der etableres indledningsvis 20 nye ældrevenlige boliger i etape 1, som vi begynder at planlægge i 2024. Dernæst påbegyndes etape 2 med yderligere 20 boliger i 2026. Der vil på sigt kunne udvides med yderligere boliger. Indskudskapitalen forventes finansieret af et salg af grunden.

Nordborg

I etape 1, som påbegyndes i 2024, bygges der 30 nye familie- og ældrevenlige boliger ved Østerhaven i Nordborg. Etape 2, med 30 boliger, påbegyndes i 2027. Arealet er det gamle Nordborg plejehjem, som i dag er ejet af Sønderborg Kommune. Udgifter til 10 % indskudskapital, planlægges finansieret af et salg af grunden til boligforeningen.

Broager

Byggeriet af 12-17 nye ældreboliger ved Broager plejecenter, hvortil der er afsat budget, igangsættes i 2024. Det er planen, at driften af disse ældreboliger tilgår plejecenteret, så borgerne kan anvende de fælles faciliteter, og der skabes kontinuitet i personalet rundt om de ældre.

Gråsten

Der arbejdes for byggeri af 20 ældrevenlige boliger som en del af projektet på Politigrunden i Gråsten. Udgiften finansieres efter fordeling mellem privat og alment byggeri ved et salg af grunden.

4.3 Investeringer i fremtiden – vores skoler og børn

Skolernes årti

Aftaleparterne er enige om at de næste 10 år, er skolernes årti og fortsætter arbejdet med fremtidens skole. Det rummer investeringer i og klare sigtelinjer for kvalitet og mål for arbejdet i Sønderborgs kommunale folkeskoler samt et markant løft af de fysiske rammer for folkeskolerne 2025-2035.

Hertil etableres en arbejdsgruppe, der anbefaler indsatser til folkeskolernes kvalitetsudviklingsarbejde, opgradering af skolernes fysiske rammer, stærke specialtilbud samt forslag til skoledistrikterne. Arbejdet tager udgangspunkt i helhedsplanen "Kvalitet i dagtilbud og skole" fra 2017. Til arbejdet afsættes årligt 1 mio. kr. i årene 2024-2027. Arbejdsgruppen skal også undersøge muligheden for at arbejde med flydende skoledistrikter for at optimere sammensætning af klasserne i forhold til de konkrete årlige behov. Videre skal gruppen facilitere udvikling af profilskoler.

Et kommissorium for arbejdsgruppen forlægges Børn- og Uddannelsesudvalget i december 2023. Formandskabet i Børn- og Uddannelsesudvalget har ansvaret for at inddrage alle politiske partier.

Fysisk udviklingsplan for folkeskolerne 2025-2035

Renoveringer af folkeskolerne skal sikre en stærk og god folkeskole. Renoveringen sker med afsæt i en tiårig plan og ud fra en prioriteret rækkefølge, hvor indeklima, bygningsmasse og læringsmiljøer er i fokus. Den fysiske udviklingsplan for folkeskolerne 2025-2035 udarbejdes på baggrund af en bygningsanalyse af samtlige skoler og forelægges forud budgetlægningen for 2025. Med årlige anlægsinvesteringer i størrelsesorden 50 mio. kr. løftes skolernes fysiske rammer frem til 2035 med en halv milliard.

Profilskoler

Der arbejdes på at give alle kommunale folkeskoler en tydelig faglig profil, der bidrager til at gøre den enkelte skole attraktiv og unik, og dermed også understøtte et varieret skoleudbud på tværs af kommunen.

Variert skoletilbud styrker bosætning

Skolernes årti indebærer også en tæt dialog med privat- og friskolerne i kommunen der sammen med folkeskolerne skaber et varierede skoletilbud der styrker bosætningen. Aftaleparterne er enige om at etablere en følgegruppe, der omfatter privat- og friskoler.

På vej mod en ny byskole

Aftaleparterne er enige om, at der i Sønderborg etableres en ny byskole under arbejdstitlen "Midtbyskolen". Midtbyskolen etableres som konsekvens af lukning af de to skoler Ahlmannskolen og Humlehøjskolen.

Etablering af Midtbyskolen omfatter de nuværende skoletilbud på de to skoler, inklusive specialklasserækkerne og tvillingeklasse, placeret på nuværende Humlehøjskoles matrikel, mens modtageklasser flyttes til Ulkebøl Skole. Det konkrete forslag om skolelukning sendes i høring i november. Byrådet træffer den endelige beslutning i februar 2024.

Etableringen af Midtbyskolen har fokus på samspil mellem nyt og gammelt for at skabe grundlaget for en ny attraktiv folkeskole, bestående af de to eksisterende skoledistrikter. Praksisviden og erfaringer skal sættes i spil ved at Børn- og Uddannelsesudvalget fortsætter dialogen og inddragelsen af medarbejdere, forældre og elever fra begge skoler og alle undervisningstilbud både i forhold til skolens identitet, profil, den fysiske udformning, mv. Aftaleparterne har afsat 8 mio. kr. til etableringen. En kommende renovering af Midtbyskolen gennemføres parallelt med renoveringen af Gråsten Skole med forventet opstart 2026.

Skoleledelsen – Ny byskole

En skoleleder forventes at kunne tiltræde 1. maj 2024. De eksisterende skolebestyrelser fortsætter frem mod 1. august 2024, hvor Midtbyskolen åbner op for modtagelse af eleverne. En ny skolebestyrelse forventes at tiltræde i foråret 2024 med henblik på at arbejde videre med at fastlægge Midtbyskolens nye fælles kultur, skoleidentitet og profil. Det skal sikres, at forældre til børn i tvillingeklasse /specialklasserne repræsenteres i den nye skolebestyrelse.

Overgangen på to matrikler

I en overgangsperiode fra 1. august 2024 hvor skolen åbner, og frem mod 1. januar 2025 anvendes i nødvendigt omfang lokaler og faciliteter på begge de nuværende matrikler.

Dialog med øvrige uddannelsesinstitutioner

Fra januar 2025 forventes matriklen Kongevej 35 at være ledig og aftaleparterne ønsker, at der optages dialog med uddannelsesinstitutioner i kommunen som måtte være interesserede i bygningerne til uddannelsesbrug.

Børne- og Uddannelsesudvalget

Aftaleparterne ønsker at højne kvaliteten af folkeskolen i de kommende år. Det handler både om de fysiske rammer, men også om, at kvaliteten i undervisningen fortsat skal styrkes. Formålet er at løfte det samlede faglige niveau, få flere til at tage en faglig uddannelse og ikke mindst sikre trivslen for såvel børn som medarbejdere i folkeskolen.

Aftaleparterne tilføjer driften 8 mio. kr. fra 2024 og fremefter, for at give mulighed for at generelle besparelser i tildelingsmodellen på folkeskoler i Sønderborg Kommune kan tilbagerulles.

Fremtidig ledelse af Rinkeø og Lysabild skoler

Der arbejdes med modeller for fremtidig ledelse af Rinkeø skole (Børneunivers i Rinkeø) og Lysabild skoler. Modellerne, der forelægges Børne- og Uddannelsesudvalget til beslutning, skal sikre synlig og nærværende ledelse på enhederne, som udgangspunkt inden for de fastlagte økonomiske rammer. Aftaleparterne ønsker, at gruppeformændene får lejlighed til at drøfte modellerne forud for behandling i fagudvalget.

Renovering af skoler

Med denne budgetaftale påbegyndes renoveringen af en række skoler som vil indgå i den fysiske udviklingsplan for skoleområdet.

Der er afsat midler til at færdiggøre renoveringen af henholdsvis Dybbøl Skolen og Augustenborg Skole/børneby ligesom der er afsat midler til at igangsætte renoveringen af følgende skoler:

- Nordals Skolen
- Gråsten Skole
- Midtbyskolen

Dybbøl Skole

Der er allerede budgetlagt små 50 mio. kr. i budget 2024 til færdiggørelse af renoveringen af Dybbøl Skole.

Augustenborg Børneby – færdiggørelse af projektet

I Augustenborg har vi samlet skole og daginstitutioner for at sikre sammenhæng og trygge overgange. Aftaleparterne ønsker som afrunding af projektet at etablere fysisk sammenhæng mellem skolegårde og opdatere udearealerne med henblik på at skabe nye læringsrum.

Aftaleparterne er enige om, at der i 2024 tilføres 3,3 mio. kr., som vurderes at være en forudsætning for at kunne realisere projektet i sin helhed.

Nordals Skolen

Til Nordals Skolen afsættes 73 mio. kr. i årene 2024-2027 til renovering/ombygning, foruden de 3 mio. kr., der blev afsat ved budgetaftale 2022. Det forudsættes, at der kan opnås låneadgang på 35 mio. kr. til energimæssige tiltag i 2026 og 2027. Udgift til låneydelser er ligeledes budgetlagt.

Projektet gennemføres over en årrække med opstart i 2024, hvorved genhusning af elever kan undgås. Aftaleparterne er enige om, at renoveringsplanen og faseopdelingen skal genvurdes. Behovet for restinvestering skal afklares med henblik på indarbejdelse senest ved budgetlægningen for 2028-2031.

Gråsten Skole og Midtbyskolen

Til Gråsten Skole og Midtbyskolen afsættes 49 mio. kr. til renovering, heraf forudsættes, at der kan opnås låneadgang på 20 mio. kr. til energimæssige tiltag. Låneydelser er ligeledes budgetlagt.

Heraf er afsat 1 mio. kr. i 2024 til udarbejdelse af renoveringsplaner for de to skoler. I arbejdet med planlægningen inddrages skoleledelser, lærere, forældre og elever.

Børne- og Uddannelsesudvalgets driftsbudget

Aftaleparterne afsætter 7,5 mio. kr. i 2024 med henblik på at annullere tidligere besluttede besparelser på dagtilbud og skoler.

Derudover tilføres 1 mio. kr. fra 2024 og fremefter med henblik på at tilbagerulle den tidligere besluttede besparelse på tildelingsmodellen på dagtilbudsområdet.

Nybøl Børneunivers

Nybøl Børneunivers, som indeholder både dagpleje, vuggestue, børnehave, skole, SFO og klub, oplever en øget efterspørgsel på pladser som følge af en stigning i børnetallet. Det afføder et betydeligt pres på lokaler og øvrige faciliteter i Børneuniverset, hvor bl.a. dagtilbud har behov for at bruge skoledelens faciliteter for at få plads til alle. Herudover er der ventelister til dagtilbuddene.

Der afsættes derfor 1 mio. kr. i 2024 til at afhjælpe kapacitetsudfordringerne på kort sigt. Aftaleparterne vil de kommende år følge udviklingen af Nybøl Børneunivers med en særlig opmærksomhed på at opretholde den tilstrækkelige kapacitet.

Natur-dagtilbud Kær Vestermark

Aftaleparterne ønsker at fastholde og videreudvikle et naturtilbud for de op til 40 børn, der dagligt i dag fra Midtbyens Naturbørnehus og Parkens Børnehus anvender Egetofte Naturskole. Der afsættes derfor samlet 3 mio. kr. til renovering af Bygegård på Kær Vestermark, som kan fungere som udegruppetilbud for børnene. Indtil renoveringen af Bygegård er færdig i 2025, findes alternative udetilbudsløsninger, når tilbuddet i Egetofte udløber i foråret 2024.

Sønderborg talentsport og sportsklassen

Aftaleparterne er enige om at afsætte 0,45 mio. kr. årligt i perioden 2024-2026 (drift) til nedenstående:

Fortsat at understøtte de talentfulde sportsudøvere i Sønderborg Kommune, hvor sport og læring kombineres. Derfor tilføres 0,15 mio. kr. årligt til sportsklassen, i 2024 beliggende på den nuværende Humlehøjskole.

Sønderborg Talent Akademi (STA) tilføres årligt yderligere 0,3 mio. kr. til at understøtte den øgede medlemstilgang og fortsatte udvikling af tilbuddet til talentfulde sportsudøvere. Der skal evalueres i 2026 før evt. fortsættelse af tilskud.

Legepladser - plads til leg, læring og øget sundhed

Sønderborg Kommune skal være et godt sted at bo for børnefamilier. Derfor skal vi forbedre børn og unges muligheder for at bevæge sig. Særligt har vi brug for at børnefamilierne oplever, at de har gode muligheder for at nyde fritiden.

Der afsættes 4 mio. kr. i 2024 og 2025 til etablering af nye legepladser og parkourbaner til børn og unge, hvor handicapvenlighed prioriteres. Forudsætningen for gennemførelse af de enkelte projekter er, at der findes privat medfinansiering via fonde eller andre tilskud. Indledningsvis prioriteres Byens Havn. I de kommende år udarbejdes løbende projekter, der kan indgå i efterfølgende års budgetlægning.

I forbindelse med omdannelsen af den nuværende Føtex grund skal muligheden for en fremtidig indretning og anvendelse af Rønhave Plads gentænkes.

Mulighederne for etablering af en skøjtebane i Sønderborg genvurderes.

Fra 2025 og fremefter afsættes desuden 1 mio. kr. til løbende reovering af kommunens legepladser, for at sikre et fortsat højt niveau af legepladserne.

Der skal arbejdes med at sikre tilgængelighed for børn med fysiske handicap på skolernes legepladser.

Aftaleparterne er enige om at afsætte 70.000 kr. i 2024 til etablering af underlag til skaterbanen ved Bakkensbro aktivitets- og kulturcenter i Ullerup.

4.4 Erhvervs politik og turisme

Sønderborg Kommune vil med kommuneplan for 2024-2034 udlægge yderligere arealer til erhverv. Dette skal sikre, at Sønderborg Kommune fortsat kan tilbyde nye virksomheder plads i kommunen, samt fortsætte den igangværende udflytning af virksomheder fra Sønderborg bymidte. Hermed kan der fortsat ske den nødvendige byudvikling frem mod at være 77.000 indbyggere i 2030.

Parterne bag budgetaftalen ønsker at gøre det billigere for borgere og erhvervsliv at etablere sig og bygge nyt i Sønderborg. Parterne er enige om at afsætte 2,5 mio. kr. årligt fra 2024 og fremefter således, at byggesagsgebyret i sin nuværende form afskaffes. Der skal udarbejdes en model, så det alene er ved store tidskrævende projekter, at der opkræves gebyr.

For at understøtte færdigudviklingen af erhvervsområdet "Ved Porten", afsættes der på anlæg 0,4 mio. kr. i 2024 til etablering af en svingbane til en øget trafikmængde. Dette sker under forudsætning af, at de private aktører i området bidrager med 800.000 kr. til færdigetablering af vejændringen.

Turistbus på Nordals

Aftaleparterne ønsker at understøtte turismen på Nordals. Der afsættes derfor 160.000 kr. årligt fra 2024 og frem for at afskaffe egenbetaling i turistbussen på Nordals i sommerperioden.

De endelige vilkår aftales i Teknik-, By- og Boligudvalget.

Masterplan for Turisme og Handel

Byrådet har i september 2023 godkendt en ny Masterplan for Turisme og Handel 2024-2027.

Masterplanen skal være afsættet for at skabe fortsat øget vækst inden for turisme og handel, skabe flere arbejdspladser og understøtte bosætningen. Ligeledes indeholder masterplanen perspektiver vedrørende udviklingen af erhvervsturisme og bæredygtig turisme. Masterplanen implementeres gennem 1-årige handleplaner.

Der afsættes 1,5 mio. kr. årligt i 2024-2027 til realisering af elementer i Masterplan for Turisme og Handel. I hvert af årene 2024-2028 disponeres heraf op til 375.000 kr. til medfinansiering af Impact 2030.

Kongelig køkkenhave

Den Kongelig Køkkenhave åbnede i juli 2020 og havde i 2022 et besøgstal på 77.000. Det vidner om en stor turismemæssig interesse og et potentiale i at udnytte den store opmærksomhed til at trække endnu flere turister ind i Gråsten. Aftaleparterne er opmærksomme på udfordringerne ved parkeringsforholdene.

Aftaleparterne er enige om at afsætte 0,5 mio. kr. i 2025 og 1,3 mio. kr. i 2026 til realisering af fase 2 i den oprindelige projektplan. For at realisere projektet, skal der arbejdes med at sikre medfinansiering fra grundejer og fonde.

4.5 Fritidsliv og kultur

Skansen

Sønderborg Kommune har tidligere prioriteret at bidrage til en samlet investering på 33 mio. kr. til udbygning af idrætscentret Skansen, der står klar i 2024. Formålet er at skabe bedre faciliteter for de lokale klubbers brug af hallen, samt understøtte Sønderjyske Håndbold i at udbygge deres position i Håndboldligaen. For yderligere at få gavn af investeringen skal klubber og kommunen arbejde for at tiltrække nye events og oplevelser. Disse skal give et yderligere skub til overnatnings- og restaurationsbranchen.

DM i badminton

Badminton Danmark og Dybbøl Badminton er arrangør, når DM i badminton afholdes i Skansehallerne i Dybbøl i 2024, 2025 og 2026. Sideevents skal øge opmærksomheden omkring badminton, ligesom de skal medvirke til, at flere borgere får lyst til sport, leg, motion og bevægelse gennem sporten.

Arrangørerne ser gerne aktiviteter og sideevents før, under og efter DM, målrettet skolerne, ældre borgere og ledige, som kan appellere til og vække interesse for badminton. Desuden vurderes det, at der også er et potentiale i at involvere foreningslivet og institutioner i yderligere sideevent.

Aftaleparterne er enige om at støtte ansøgningen fra arrangørerne og afsætter 0,1 mio. kr. i 2024, 2025 og 2026 til sideevents i forbindelse med DM i badminton.

Deutsches Museum Nordschleswig

I forbindelse med budgetaftalen 2021-2024 blev der afsat midler i 2021-2023 til at understøtte kommunens turistattraktioner og formidlingen rettet mod borgere og gæster, blandt andet Deutsches Museum Nordschleswig.

Parterne bag budgetaftalen er enige om at fastholde tilskuddet til Deutsches Museum Nordschleswig og afsætter 50.000 kr. årligt i 2024 og fremefter.

Svømmeundervisning

Aftaleparterne ønsker afsøgt, hvorledes ambitionen om, at alle børn lærer at svømme, kan fremmes. Konkrete forslag hertil, der indeholder modeller omfattende børn fra frie grundskoler og folkeskoler, ønskes udarbejdet af udvalget for Kultur, Idræt og Medborgerskab senest juni 2024.

Kraftcenter Dybbøl

Kraftcenter Dybbøl omfatter Dybbøl Ungdoms- og Idrætsforening, KFUM-spejderne Dybbøl samt grundejerforeningen. Området består blandt andet af aktivitetshytte, offentlig legeplads og fodboldbaner og fungerer som et unikt center og samlingssted for hele lokalområdet med udgangspunkt i områdets unikke natur, historie og kultur.

Parterne bag budgetaftalen er enige om at afsætte 100.000 kr. hertil, som anlægstilskud i 2024, således, at projektet kan færdiggøres.

Broager Stadion - fodboldbane

Parterne bag budgetaftalen er enige om at prioritere en omlægning af Broager stadions fodboldbane. Der afsættes 2,7 mio. kr. i 2024 til formålet.

4.6 Nye boliger

Sønderborg Kommune har en ambition om at blive 77.000 indbyggere i 2030. Derfor skal der arbejdes for, at der på sigt kan etableres 2.500 nye boliger overalt i kommunen.

Augustenborg

Der afsættes under finansiering 3,5 mio. kr. i 2024 til køb af jord i Osbæk i Augustenborg. Dette skal sikre udviklingen af de planlagte ældreboliger ved Amaliehaven, ligesom der planlægges at etablere 15-20 nye parcelhusgrunde.

Vollerup

En privat bygherre ønsker at etablere en blanding mellem alment og privat byggeri. Der etableres ca. 25 boliger, hvoraf halvdelen forventes at være alment. Der afsættes derfor under finansiering 2,5 mio. kr. i 2024 til indskudskapital for 10-12 almene boliger i Vollerup.

Dybbøl

Dybbøl vækster eksplosivt i disse år. Boligforeningen SØBO ønsker derfor at færdiggøre deres byggeprojekt på Bülowvej. Der etableres 20-25 boliger i forlængelse af eksisterende byggeri. Der afsættes under finansiering 6 mio. kr. i 2024 til indskudskapital.

Finansiering

Det forventede byggeri ved Bosager, som byrådet har principgodkendt i det administrative budget, er aflyst. Beløbet på de 16,977 mio. kr. medgår til finansiering af de nye byggerier i Augustenborg, Vollerup og Dybbøl.

4.7 Cykelstier og kollektiv trafik

Aftaleparterne er enige om at de igangværende cykelstiprojekter færdiggøres. Der er allerede i budgettet afsat midler til cykelstierne: Skovby-Trænge, Buskmosevej, Langgade i Augustenborg og Mommarkvej.

Cykelsti Broager-Nybøl

Til at realisere cykelstien Broager-Nybøl, tilføres projektet et anlægsbeløb på 18 mio. kr. Beløbet skal sikre den nødvendige økonomi til at fortsætte med ekspropriation og anlæggelse af cykelstien.

Projektet opstartes i 2024 og beløbet fordeles med 4 mio. kr. i 2024, 12,5 mio. kr. i 2025 og 1,5 mio. kr. i 2026. Projektet understøtter både trafiksikkerheden og cykelturismen i området.

Der skal fortsat arbejdes med alternative udbudsformer, hvor muligheden for fælles udbud af cykelstier / innovationsudbud afsøges.

Kollektiv trafik

Aftaleparten ønsker, at der udarbejdes en udviklingsplan for den samlede kollektive trafik. Herunder samkørselsordninger og Sydtrafiks nye kørselsordninger

4.8 Hertugernes Augustenborg

Masterplan Augustenborg

Masterplanen for Hertugernes Augustenborg blev godkendt i december 2022. Med masterplanen peges der på en række bærende indsatser og handlinger, der har til formål at styrke byens udvikling, bosætning samt sikre kulturmiljøet og byens potentiale som attraktiv turistdestination.

I arbejdet med de bærende indsatser, handler det om at opnå et helhedsindtryk for hertugfortællingen, der kan underbygge Augustenborgs mulige potentiale i UNESCO-sammenhænge. De bærende indsatser er samtidig afgørende for at komplementere den øvrige udvikling i byen, med fokus på bosætning, erhverv og turisme.

Udviklingen i Augustenborg står højt på byrådets dagsorden. I sammenhæng med etableringen af et sundhedshus renoveres Louise Augustas Plads ligesom der sker renovering af en række bygninger i tilknytning hertil. Således fortsætter arbejdet med Masterplanen i 2024 og 2025 og til den videre realisering af masterplanens elementer afsættes der 3 mio. kr. i 2026 samt 4 mio. kr. i 2027 og frem. Disse midler har til formål at sikre byens kulturmiljø, med fokus på istandsættelse af de centrale gader og pladser.

Med de afsatte midler vil der blive afsøgt fondssamarbejder og statslige midler, til at sikre den samlede økonomi til finansiering af anlæggene. For at sikre samspil til Sønderborg Kommunes ambitioner indenfor bæredygtighed, vil der blive arbejdet med en bæredygtig tilgang med fokus på genanvendelse.

Sundhedshus i Augustenborg

Sønderborg Kommune har investeret i lægedækning i kommunens yderområder, bl.a. ved nye sundhedshuse i Nordborg og Gråsten. For at sikre lægedækning i Augustenborg, vil parterne bag budgetaftalen skabe en transformation af det gamle rådhus til et sundhedshus. Der er udarbejdet et skitsemateriale i tæt dialog med fonde.

Bygningssanering, transformering til sundhedshus og herunder også en nyindretning af Louise Augustas Plads er anslået at koste 30-40 mio. kr. Gennemførelse af projektet forudsætter en flytning af husets eksisterende brugergruppe. Der må forventes en udgift ifm. denne flytning.

Projektet efterlader bygningsmasse i form af den fredede Drengeskole og den gamle brandstation, der ikke inddrages i Sundhedshuset. Det er estimeret at koste samlet set 800.000 kr. at lukke disse af og oprette dem som selvstændige bygninger. Denne udgift kommer udover transformationen.

Aftaleparterne afsætter, som medfinansiering til projektet, i alt 20 mio. kr. Beløbet fordeles med 4 mio. kr. i 2024, 8,5 mio. kr. i 2025 og 7,5 mio. kr. i 2026.

Augustiana Kunstpark & Kunsthall

Sønderborg Kommune erhvervede i 2017 Augustiana Kunstpark & Kunsthall, som i de seneste år har fungeret som en kommunaldrevet udstillingsplatform for samtidskunst. Visionen for Augustiana er at opgradere stedet til en skarpt profileret kunstpark og kunsthall, der præsenterer kunst af international klasse. På sigt skal stedet tiltrække besøgende fra både ind- og udland.

Parterne bag budgetaftalen er enige om at afsætte 1,5 mio. kr. i hvert af årene 2024 og 2025 til fortsat drift af Augustiana. Sideløbende gennemføres et udviklingsarbejde med henblik på at fastlægge den fremtidige organisering for Augustiana Kunstpark & Kunsthall. Senest i 2025 skal struktur/ejerforhold vedr. kunstmuseet være afklaret. Dette udviklingsarbejde finansieres gennem de afsatte driftsmidler for 2024.

Hofrådets Hus

Hofrådets Hus S/I er stiftet i 2015 og har som formål at renovere, drive og udvikle Hofrådets Hus på Storegade 11 i Augustenborg. Hofrådets Hus er en gammel, bevaringsværdig ejendom, som udgør en del af den gamle slotsbys kulturhistorie. Projektet bidrager til Masterplan for Hertugernes Augustenborg.

Sønderborg Kommune har tidligere bidraget med anlægstilskud til renoveringsprojektet samt bevilget driftstilskud til Hofrådets Hus S/I i perioden 2016-2023.

Parterne bag budgetaftalen er enige om at yde et driftstilskud til Hofrådets Hus S/I på 25.000 kr. årligt i 2024 og 2025.

4.9 Attraktive byer og lokalsamfund

Bystrategier

Byrådet ønsker at fastholde arbejdet med bystrategierne. I forbindelse med udarbejdelse af bystrategier, er det byrådets oplevelse, at borgerne aktivt bidrager til byernes udvikling og at dette medvirker til at sikre bæredygtige mellembyer. De kommende bystrategier omfatter Hørup, Vester Sottrup og Guderup.

Denne positive langsigtede strategiske udvikling af mellembyerne ønskes fastholdt og derfor afsættes 2 mio. kr. i 2024 og fremefter, til fortsat realisering af initiativer i bystrategierne.

Teknik, By og Boligudvalget fastlægger, hvorledes beløbet udmøntes.

Masterplan Nordals

Udviklingsforum Nordals udarbejdede i 2020 en masterplan "Et helstøbt Nordals" med anbefalinger til initiativer, der kan understøtte turismen og tilflytningen til Nordals. Masterplanen blev godkendt af Økonomiudvalget den 17. marts 2021. Masterplanen er et resultat af en dialogbåret proces med Udviklingsforum Nordals, repræsentanter fra Nordborg Handel, Aktivt Havnbjerg Sogn, Guderup Bylaug, passionerede ildsjæle og borgergrupper.

Formålet er at forskønne byerne Nordborg, Havnbjerg og Guderup for at understøtte turismen og tilflytningen til Nordals. Med det kommende Nordborg Resort etableres ca. 200 nye arbejdspladser og der forventes efterspørgsel på boliger, ligesom byerne skal gøres klar som et eftertragtet udflugtsmål for de mange gæster, der kommer til resortet.

Projektet på faktagrunden færdiggøres med de allerede bevilgede midler. Parterne bevilger yderligere 3 mio. kr. i 2024 og 3 mio. kr. i 2025, så der kan arbejdes videre med gennemførelse af de anbefalede initiativer i masterplanen. Midlerne udmøntes efter indstilling fra Udviklingsforum.

Især er det vigtigt at komme videre med forskønnelse af detailhandelsområdet og den Røde plads i Nordborg. I forbindelse med Frie Bymidteprojektet udarbejdes i 2024 et forprojekt til forskønnelse af området i samarbejde med BALS og Salling Group, der har tilkendegivet at de er interesseret i at forskønne deres ejendomme, hvis der udarbejdes en samlet plan sammen med Udviklingsforum og Kommunen.

Gråsten Bymidte

Vi afsætter 0,5 mio. kr. i 2024 til udarbejdelse af konkrete for-projekter i Gråsten Bymidte. For-projekterne er afledt af den masterplan, som Gråsten Handel og Gråsten Forum har udarbejdet i samarbejde med byens interessenter. Arbejdet skal udmøntes i en operationel køreplan frem mod budgetlægningen for 2025. Der skal i mellemtiden, såvel politisk som administrativt, samarbejdes omkring erhvervs- og planudvikling.

Broager torv

Der afsættes 0,5 mio. kr. i 2024 til udarbejdelse af for-projekter vedr. Broager torv og arbejdet skal udmøntes i en operationel køreplan for mod budgetforhandlingerne for 2025.

Etablering af vej ved Fiskerløkken

Aftaleparterne afsætter 0,5 mio. kr. i 2024 og 2,1 mio. kr. i 2025 til etablering af grusvej ved Fiskerløkken i Mommark. Dette sker under forudsætning af medfinansiering fra grundejerne.

Trafikal infrastruktur

Aftaleparterne er enige om at fastholde budgettet til arbejdet med trafiksikkerhed, vedligehold af cykelstier og fortove, ligesom beløbet til sikre skoleveje opretholdes.

Derudover er parterne enige om at øge budgettet til vedligeholdelse af kommunes veje. Budgettet til vejbelægninger hæves med 3 mio. kr. i 2024 og er tilbage på oprindeligt budgetniveau fra 2025.

4.10 Mere fart på den grønne omstilling

Parterne bag budgetaftalen ønsker, at der samlet set sker en acceleration i indsatsen for den grønne omstilling. Byrådet skal i 2024 gennemgå samtlige kommunale mål i Project Zeros plan frem mod 2029. Der skal gives en status på arbejdet, herunder en nødvendig prioritering af indsatserne frem mod 2029.

Energimærkning af kommunale bygninger

Sønderborg Kommune skal gå foran med at sikre en bygningsstandard, som giver os et godt afsæt for at blive energineutral. Byrådet afsatte i 2022 2 mio. kr. til at energimærke kommunens bygninger, og aftaleparterne er enige om, at der afsættes yderligere 1 mio. kr. i hvert af årene 2024-2027, i alt 4 mio. kr. Dermed skulle Sønderborg Kommune have et endeligt billede af energitilstanden i de kommunale bygninger.

Fjernvarme

For yderligere at sætte skub på omstillingen fra fossile gasser til grøn fjernvarme, afsættes der i alt 8 mio. kr., fordelt med 2 mio. kr. i hvert af de næste 4 år 2024-2027, til konvertering til fjernvarme i kommunale bygninger. Fordeling af midler over årene skal følge udrulning af fjernvarmen.

Lokale varmeanlæg

Byrådet har igennem 2023 afsøgt at udvikle grøn og effektiv varme til de mindre bysamfund i hele kommunen. Project Zero har i samarbejde med varmeselskaberne og Sønderborg Kommune udpeget mulige områder for en yderligere analyse af varmforsyning: Fynshav, Skovby, Lysabild, Hundslev, Notmark, Kværs, Skelde, Asserballe, Tørsbøl, Stevning, Oksbøl og Mjels.

Parterne bag budgetaftalen er enige om at afsætte 2,1 mio. kr. i 2024 til oprettelse af et lokalvarmeselskab i regi af Sønderborg Varme. Formaliseringen af selskabet skal ske i samordning med Broager Fjernvarme, Sonfor, Project Zero og Sønderborg Kommune.

Finansieringen skal indgå som støtte til yderligere undersøgelser og udarbejdelse af businesscases i de nævnte områder. Dette er under forudsætning af, at der findes yderligere ekstern finansiering på 0,9 mio. kr., og at Sønderborg Varme opretter selskabet i deres regi.

Flere solceller på og ved kommunale ejendomme

Aftaleparterne er enige om, at forvaltningen i løbet af 2024 skal undersøge, om der er basis for etablering af et solcelle-selskab, hvis formål skal være at arbejde for, at flere tage og facader på kommunens bygninger anvendes til solceller. Hertil om kommunale grunde ved bygningerne kan anvendes. Undersøgelsen skal både afklare hvilke arealer, der vil kunne anvendes og hvorledes et sådant selskab kan etableres, herunder lovgivning, og hvilke muligheder dette giver.

4.11 Fokus på naturen

Kær Vestermark og Center for Verdensmål

Naturområdet Kær Vestermark med Center for Verdensmål, har siden 2017 gennemgået en udvikling, hvor eksisterende bygninger er blevet renoveret, og der er etableret cykel-, gå- og ridestier samt opført nye anlæg som Støvlen, bålhytte, bro og shelters. Der er udarbejdet en Masterplan for Center for Verdensmål, som

beskriver mulighederne for den fortsatte udvikling af området. Realisering af masterplanen forudsætter samarbejde med fonde og private partnere.

Med henblik på at sikre det nødvendige vedligehold af området og bygningerne, er aftaleparterne enige om at afsætte yderligere 0,85 mio. kr. fra 2024 og fremefter til drift af de allerede renoverede og etablerede anlæg, herunder bygninger, stier, bålhytte med videre.

Bedre vandmiljø i fremtiden

Koordinering og myndighedsbehandling af centralrenseanlægget er en omfattende opgave. Erfaringen fra lignende større projekter fx Nordborg Resort har vist, at der er behov for, at der afsættes ekstraressourcer til at løfte opgaven. Ligeledes vil oprensning af Himmark Strand trække på de administrative ressourcer.

Derudover ønsker parterne bag budgetaftalen at arbejde for et bedre vandmiljø i Lillebælt, Alssund og Flensborg Fjord. Derfor skal der udarbejdes yderligere politiske tiltag for at nedsætte iltsvindet / reducere udledning af miljøfremmede stoffer i fjord og sund. Aftaleparterne er enige om at der skal ses på, om der kan etableres løbende målinger af vandkvaliteten.

Der afsættes 0,8 mio. kr. i 2024 og fremefter til dette arbejde, herunder til øget bemanding og til arbejdet med naturlig hydrologi i Saksenlund.

Aftaleparterne ønsker, at muligheden for reducerede afgifter på "gråt vand" skal indgå i revision af spildevandsplanen i 2024

Naturpark Nordals

I december 2020 blev Naturpark Nordals anerkendt som den tolvte naturpark i Danmark under Friluftsrådets Mærkningsordning.

Sønderborg Kommune ønsker i samarbejde med Naturparkrådet at sikre et bedre sammenhængende stiforløb i naturparken ved at sammenbinde eksisterende stier i området. Med sammenbinding af stierne sikres den rekreative anvendelse og formidling af kommunens værdifulde landskab og natur på Nordals. Dette vil bidrage aktivt til udviklingen af turismepotentialet på Nordals.

Aftaleparterne er enige om at afsætte 0,4 mio. kr. årligt fra 2024 og fremefter til drift. Beløbet tilføres Naturskolerne, der varetager driften.

Parterne bag budgetaftalen er enige om, på anlægssiden, at afsætte 0,5 mio. kr. i 2024, til planlægning og forhandling. Der skal udarbejdes en ny samlet plan, indeholdende udvidelse af Oksbøl skov, og fondsansøgning. Der afsættes herefter, til realisering af elementer i planen 2,5 mio. kr. i 2025 og 2,5 mio. kr. i 2027.

Gendarmstien

Gendarmstien, der går gennem kommunens smukke landskab, er en attraktion der giver borgere og turister gode oplevelser. Aftaleparterne afsætter på anlæg 0,5 mio. kr. årligt fra 2024 og fremefter til at fastholde certificering og sikre løbende vedligeholdelse af stien. Aftaleparterne ønsker, at der frem mod budgetlægningen af 2025 afsøges, hvorledes formidling af torpedostationen, ved Hørup klint, kan ske.

Lokale fødevarer og Landdistrikter

Gennem de seneste år har vi i Sønderborg Kommune haft succes med at styrke vores indsats på fødevarerområdet til gavn for vores sundhed og klima i et bredt bæredygtigt perspektiv.

Vi vil styrke fokus på de mindre lokale virksomheder i landdistrikterne, så kendskabet til vores lokale fødevarereproducenter øges, internt i kommunen såvel som udenfor.

Parterne bag budgetaftalen afsætter derfor 0,8 mio. kr. årligt i perioden 2024-2026, til fortsættelse af koordinatorfunktionen under landdistrikterne, hvorefter nyt byråd afklarer den fremtidige indsats. Beløbet afsættes for dels at sikre en forankring af Handleplan for Fødevarer 2022-2025, og dels sikre fokus på arbejdet med udvikling i landdistrikterne, hvor vi fortsætter det konstruktive samarbejde med Landsbylaugene.

Oprydningsansvar – et renere byrum

Folketinget har vedtaget det såkaldte udvidede oprydningsansvar, hvor tobaksproducenterne er pålagt at betale for oprydning. Sønderborg Kommune har i forbindelse hermed modtaget 411.000 kr., der er tilført Teknik-, By- og Boligudvalgets budgetrammer, til en ekstra forebyggende indsats i form af kampagner og nye initiativer til opsamling af restprodukter fra cigaretter og snus. Udvalget får til opgave at udarbejde en model for udmøntning af pengene således, at der sikres et renere byrum, herunder at afklare om det er muligt at etablere et samarbejde med foreningslivet, institutioner m.fl. omkring opgaven.

Aftaleparterne ønsker også fremover at støtte den frivillige organisation "Folkebevægelsen mod affald", hvorfor der fra midlerne tilført Teknik-, By- og Boligudvalgets budgetrammer tilføres 25.000 kr. årligt i driftsstøtte.

4.12 Ressourcer til kommunens udvikling

Parterne bag budgetaftalen er enige om, på driften, at afsætte 1,2 mio. kr. fra 2024 og fremefter, for at sikre lave sagsbehandlingstider på lokalplaner og byggesager.

Når antallet af lokalplaner øges, skabes der en flaskehals i andre afdelinger. Der er derfor behov for at tilføre administrative ressourcer til disse områder. Allerede med det eksisterende antal lokalplaner, er for eksempel Vand & Natur og Anlæg & Infrastruktur udfordret på ressourcer, idet de har en række andre større projekter udover de almindelige driftsopgaver. Aftaleparterne ønsker tillige at prioritere realisering af Saksenlund naturprojekt.

Ligeledes er der en lang række igangværende opgaver, der kræver administrative ressourcer, bl.a.

- Firdobling af elproduktion fra vedvarende energikilder på land
- VE projekter – Aftaleparterne, ønsker, at forvaltningen bistår lokalområderne i forhold til kontrakter mellem de lokale og VE-leverandører.
- Ejendomsvurderinger & BBR
- Kystbeskyttelse (myndighedsbehandling af projekter indebærer borgerinddragelse og partsfordeling mm. De første for Gråsten og Sønderborg samt udvalgte private anlæg. Overdraget fra Kystdirektoratet)
- Fjernvarmeprojekter
- Nordborg Resort
- Oprensning ved Himmark

- Renseanlæg
- PtX

Derfor afsættes der på driften 2 mio. kr. i 2024 og 2025 til arbejdet med de større opgaver.

Aftaleparterne accepterer, at investeringen i erhvervslivet vil medføre, at kommunens samlede administrative stab øges.

4.13 Øvrige

Opretholde antallet af HK-elever

Der afsættes på driften 0,167 mio. kr. i 2025 og 0,5 mio. kr. fra 2026 og fremefter med henblik på at tilbagerulle den planlagte reduktion i antallet af HK-elever.

Udskiftning af materiel og køretøjer i Beredskabet

En ældre vognpark øger risikoen for nedbrud, langvarige reparationer og i nogle tilfælde svært fremskaffelige reservedele hos Beredskabet i de frivillige brandværn.

For at sikre et robust beredskab med driftssikre køretøjer fordelt på alle 14 stationer er aftaleparterne enige om, at anlægsbudgettet til udskiftning af materiel og køretøjer hæves med 1,25 mio. kr. i 2024 stigende til 2,5 mio. kr. i 2025 og fremefter.

Tilslutning til solsikkesnors-programmet

For at forbedre serviceoplevelsen for borgere med usynlige handicap, som f.eks. autisme, ADHD, demens, PTSD, nedsat hørelse, ordblindhed, angst mv., er aftaleparterne enige om, at Sønderborg Kommune tilslutter sig solsikkesnors-programmet.

Solsikkesnoren er tiltænkt borgere, der oplever at have brug for mere tålmodighed, tid, hjælp og støtte end andre. Programmet retter sig også mod kommunens medarbejdere, der vil blive trænet i at genkende og understøtte borgere med usynlige udfordringer. Ved at øge viden og fokus på usynlige handicap er det ønsket at understøtte, at borgere med usynlige handicap får en mere positiv oplevelse, når de besøger offentlige institutioner, men også butikker, turistattraktioner mv. Hensigten er at øge trivlsen hos borgere med usynlige handicap og gøre dem mere selvhjulpne, når de mødes i en respektfuld, ligeværdig og anerkendende relation.

Der afsættes 30.000 kr. årligt i 2024 (drift) og frem til abonnement og indkøb af solsikkeprodukter. Medio 2025 evalueres der på resultaterne af indsatsen.

4.14 Reduktioner på driften

Besparelser via udbud

I budgetaftalen for 2023-26 blev det aftalt at gennemføre analyser på indkøbs- og udbudsområdet med henblik på at identificere potentielle effektiviseringer og besparelser.

Analyserne er nu gennemført og peger på muligheden for et økonomisk potentiale, ligesom der forelægger cases, der beskriver en række initiativer hvormed potentialet kan realiseres. Supplerende hertil er en række udbud planlagt til gennemførelse i 2024 jf. kommende udbudsplan.

Aftaleparterne ønsker, med udgangspunkt i de gennemførte analyser at:

- Gennemføre initiativer, herunder udbud, relateret til indkøb af byggeteknisk rådgivning. Der skal realiseres en besparelse på 0,5 mio. kr. fra 2024 og frem.
- Gennemføre udbud og initiativer i henhold til de i analyserne øvrige nævnte områder, primært indkøb af kontor- og forbrugsartikler.

Hertil at gennemføre yderligere udbud jf. kommende udbudsplan.

Samlet set skal herved realiseres en besparelse på 1 mio. kr. fra 2024 og fremefter.

Aftaleparterne er opmærksomme på at opnåelse af fuld effekt forventeligt først kan ske fra 2025.

Effektiviseringer bredt i organisationen

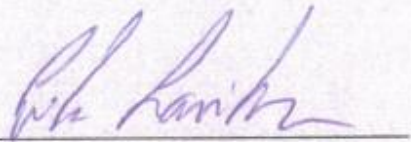
Arbejdet med løbende at effektivisere driften i den kommunale organisation fastholdes. Parterne bag budgetaftalen anmoder Direktionen om at identificere yderligere effektiviseringer på 1 mio. kr. i 2025, stigende til 2 mio. kr. i 2026 og til 3 mio. kr. fra 2027 og frem.

Reserve til eventuel regulering af grundskyldsindtægter

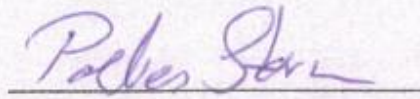
Aftaleparterne reducerer puljen til evt. fremtidig regulering af indtægterne fra grundskyld i 2024 fra 45 mio. kr. til 37 mio. kr. således, at de 8 mio. kr. medgår til finansiering af budgetaftalens initiativer. Der er således afsat en reserve på 37 mio. kr. til imødegåelse af eventuelle reguleringer af kommunens grundskyldsindtægter.

Underskriftsside

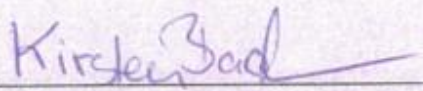
Sønderborg den 7. oktober 2023

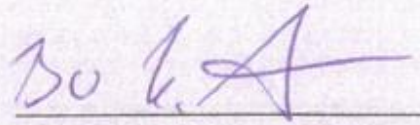
Erik Lauritzen, Borgmester

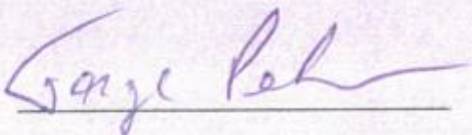
Preben Storm, Socialdemokratiet

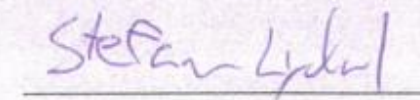
Kirsten Bachmann, Slesvigsk Parti

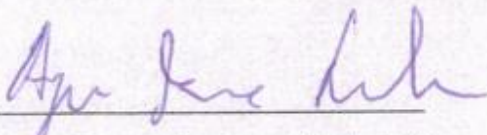
Bo Kleis Christensen, Nye Borgerlige

Tage Petersen, Venstre

Stefan Lydal, Dansk Folkeparti

Asger Romme Andersen, Enhedslisten

Bilag 1. Overblik - Ændringer til budgettet

Indtægtssiden

Nr.	Tiltag/element (beløb i 1.000 kr.)	2024	2025	2026	2027
1.	Reserveret beløb til evt. tilbagebetaling af grundskyld reduceres	-8.000			
I alt	Indtægtssiden	-8.000	0	0	0

Driftsvirksomheden

Nr.	Tiltag/element (beløb i 1.000 kr.)	2024	2025	2026	2027
Udvidelser – i alt		41.765	34.432	31.240	24.990
1.	Social-, Senior- og Handicapudvalget (små teams)	5.000	5.000	5.000	
2.	Social-, Senior- og Handicapudvalget, tilbagerulning af besparelser	2.000	2.000	2.000	2.000
3.	Ældreområdet - løft af demografipuljen	5.000	5.700	5.700	6.500
4.	Ældreområdet - tablets	800	800	800	
5.	Ældreområdet – simulationsstue	700			
6.	Børne- og Uddannelsesudvalget - skolernes tildelingsmodel	8.000	8.000	8.000	8.000
7.	Børne og uddannelsesudvalget - Ressourcer til arbejdet med fremtidens skole	1.000	1.000	1.000	1.000
8.	Børne- og Uddannelsesudvalget - eliminering af besparelser på dagtilbud og skoler i 2024	7.500			
9.	Børne- og Uddannelsesudvalget - Tildelingsmodel i dagtilbud	1.000	1.000	1.000	1.000
10.	Sønderborg talentsport og sportsklassen	450	450	450	
11.	Byggesagsgebyrer afskaffes	2.500	2.500	2.500	2.500
12.	Erhverv - ressourcer til arbejdet med lokalplaner og byggesagsbehandling	1.200	1.200	1.200	1.200
13.	"Løft til afslutning af igangværende projekter: VE, Fjernvarme, Himmark Strand, Nordborg ressort mm."	2.000	2.000		
14.	Turistbus på Nordals i sommerperioden	160	160	160	160
15.	Deutsches Museum Nordsschleswig	50	50	50	50
16.	Hofrådets Hus tilskud i 2 år	25	25		
17.	Augustiana	1.500	1.500		
18.	Center for Verdensmål – drift	850	850	850	850
19.	Bedre Vandmiljø - ekstra medarbejderressourcer	800	800	800	800
20.	Naturpark Nordals – drift	400	400	400	400

21.	Lokale fødevarer: Koordinatorfunktionen under landdistrikter sikres 3 år	800	800	800	
22.	Solsikkeprogrammet	30	30	30	30
23.	Økonomiudvalget - tilbagerulning af besparelse på HK-elever		167	500	500
Driftsreduktioner i alt		-1.500	-2.500	-3.500	-4.500
24.	Indkøbs- og udbudsområdet - herunder indkøb af kontor og forbrugsartikler	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
25.	Indkøbs- og udbudsområdet - indkøb af byggeteknisk rådgivning	-500	-500	-500	-500
26.	Effektiviseringer bredt i organisationen		-1.000	-2.000	-3.000
I alt driftsvirksomheden		40.265	31.932	27.740	20.490
	Heraf serviceudgifter	40.265	31.932	27.740	20.490
	Serviceudgifter i alt herefter	3.965.050			
	Vejledende servicevækstramme	3.954.688			

Anlægsvirksomheden

Nr.	Tiltag/element (beløb i 1.000 kr.)	2024	2025	2026	2027
1.	Studieboliger	3.000			
2.	Nødvendige investeringer ifm. Midtbyskolen	4.000	4.000		
3.	Nordals Skolen	6.000	23.000	22.000	22.000
4.	Gråsten Skole og Midtbyskolen	1.000		24.000	24.000
5.	Augustenborg Skole og Børneby	3.300			
6.	Nybøl Børneunivers - kapacitetsudfordring	1.000			
7.	Natur-dagtilbud Kær Vestermark	1.000	2.000		
8.	Legepladser	4.000	4.000		
9.	Legepladser - løbende renoveringer		1.000	1.000	1.000
10.	Bakkensbro aktivitets- og kulturcenter	70			
11.	Svingbanen ved Porten	400			
12.	Masterplan for Turisme og Handel	1.500	1.500	1.500	1.500
13.	DM i badminton - støtte til side-events	100	100	100	
14.	Kraftcenter Dybbøl – tilskud	100			
15.	Cykelstien Broager – Nybøl	4.000	12.500	1.500	
16.	Masterplan Augustenborg			3.000	4.000
17.	Sundhedshus i Augustenborg (inkl. flytninger)	4.000	8.500	7.500	
18.	Bystrategier	2.000	2.000	2.000	2.000
19.	Masterplan Nordals	3.000	3.000		
20.	Gråsten bymidte	500			
21.	Renovering Broager stadions fodboldbane	2.700			
22.	Forprojekter Broager torv	500			

23.	Kongelig Køkkenhave - etape 2		500	1.300	
24.	Energimærkning	1.000	1.000	1.000	1.000
25.	Konvertering til fjernvarme i kommunale bygninger	2.000	2.000	2.000	2.000
26.	Oprettelse af lokalvarmeselskab	2.100			
27.	Naturpark Nordals	500	2.500		2.500
28.	Øget budget til vejbelægninger	3.000			
29.	Gendarmstien udbedringer	500	500	500	500
30.	Etablering af vej ved Fiskerløkken	500	2.100		
31.	Udskiftning af køretøjer i Beredskabet	1.250	2.500	2.500	2.500
Finansiering af råderum		-53.020	-72.700	-69.900	-63.000
32.	Regulering af anlægsråderum (nedskrivning = minus)	4.834	22.389	19.100	17.900
I alt anlægsvirksomheden		4.834	22.389	19.100	17.900
	Anlægsniveauet netto herefter	217.115	163.276	158.705	157.505
	Anlægsniveauet brutto herefter (anlægsramme 231.014 t.kr.)	224.112			
	Råderum til fremtidige prioriteringer	0	1.000	26.998	32.698

Finansiering

Nr.	Tiltag/element (beløb i 1.000 kr.)	2024	2025	2026	2027
1.	Lån til energirenovering Nordals Skolen		-15.000	-10.000	-10.000
2.	Lån til energirenovering Gråsten Skole / Midtbyskole			-10.000	-10.000
3.	Låneydelser ifm. lån til skolerenooveringer			900	2.100
4.	Køb af jord til centernære ældreboliger - Augustenborg	3.500			
5.	Boligområde Vollerup (privat og alment)	2.500			
6.	Boligområde Dybbøl	6.000			
7.	Aflysning af byggeri Bosager	-16.977			
I alt	Finansiering	-4.977	-15.000	-19.100	-17.900

Bilag 2. Budgetbalance 2024-2027

Budgetteret resultatopgørelse 2024-2027				
Budget for Sønderborg Kommune				
Økonomisk overblik (beløb i hele 1.000 kr. - netto)	2024	2025	2026	2027
	Årets prisniveau			
INDTÆGTER I ALT	-5.929.199	-6.177.789	-6.477.334	-6.768.469
Serviceløft på 650 mio. kr. - Sønderborg Kommunes andel (folketal)	-8.093	-8.093	-8.093	-8.093
Grundskyld på baggrund af nye skøn i august	-54.027	-8.900	-7.606	-8.698
Reserveret til ændrede grundskyldsniveauer og tilbagebetaling i 2027	45.000			
Korrektioner ift. KL's statsgaranti for overslagsårene 2025-2027 pbgr. af vurderinger i Økonomisk redegørelse i august 2023.		-19.205	-18.804	-21.944
Øvrige forslag	-8.000	0	0	0
DRIFTSUDGIFTER				
Serviceudgifter (Opd. sigtepkt. på 3.772 mio. kr. i 2023 og 3.955 mio. kr. i 2024)	3.924.785	3.852.102	3.844.852	3.839.483
Øvrige forslag	40.265	31.932	27.740	20.490
Serviceudgifter i alt	3.965.050	3.884.034	3.872.592	3.859.973
Overførselsudgifter/medf. af sundhedsvæsenet m.m.	1.793.286	1.812.978	1.851.925	1.912.050
Øvrige forslag				
DRIFTSUDGIFTER I ALT	5.758.336	5.697.012	5.724.517	5.772.023
RENTER				
Renter inkl. indtægter (netto)	3.516	2.452	-2.865	-2.865
Øvrige forslag				
Pris- og lønregulering af udgifterne, jf. KL		250.330	515.187	798.682
Genberegning af pris- og lønfremskrivning - nu på artsniveau.		-490	-2.570	-4.552
Pris- og lønregulering af nye udgifter		1.629	2.902	3.298
ØKONOMISK RÅDERUM/RESULTAT AF ORDINÆR DRIFT	-192.467	-263.054	-274.666	-240.618
ANLÆG	212.281	140.887	139.605	139.605
Øvrige forslag	4.834	22.389	19.100	17.900
Pris- og lønregulering af anlægsudgifterne (kun basisanlæg)	0	2.019	5.408	8.226
RESULTAT AF DET SKATTEFINANSIEREDE OMRÅDE	24.648	-97.759	-110.553	-74.887
FORSYNINGSVIRKSOMHEDER I ALT	0	0	0	0
FINANSIERING				
Øvrige finansforskydninger	-66.956	13.529	-2.958	-2.958
Afdrag på lån	114.630	115.810	116.250	123.190
Optagelse af lån	-37.200	0	0	0
Øvrige forslag	-4.977	-15.000	-19.100	-17.900
FINANSIERING I ALT	5.497	114.339	94.192	102.332
ÅRETS KASSEBEVÆGELSE, FORØGELSE (+) / FORBRUG (-)	-30.145	-16.580	16.361	-27.445
Tabellen viser korrigeret budget på baggrund af byrådets beslutning d. 30. august 2023				
Økonomiske pejlemærker				
Resultat af ordinær drift:	Over -275 mio.	-245 til -274 mio.	Under -244 mio.	
Resultat af skattefinansierede område:	Over -125 mio.	-113 til -124 mio.	Under -112 mio.	
Ultimo kassebeholdning	2024	2025	2026	2027
	147.035	130.455	146.817	119.372
*2022 ud fra regnskabet, som anvendt ved LIS				

Bilag 3. Likviditetsudviklingen

